

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Luonnoksen toimenpiteissä nostetaan esiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön lisääminen taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa sekä kulttuuri- ja taidekasvatusmenetelmien hyödyntäminen opetuksessa. Nämä ovat kannatettavia toimenpiteitä ja sanataidekasvattajat tuovat mielellään sanataidekasvatusosaamistaan kouluihin sopivan rahoituksen turvin. Sanataiteen ammattilaisilla on runsaasti kokemusta yhteistyöstä, jossa esimerkiksi kirjastojen ja museoiden pedagogista toimintaa ja tapahtumatoimintaa on haluttu kohdentaa nuorille.

Mikäli ohjelmassa nostetaan yksittäisiä taidekasvatuksen lajeja esiin, toivomme sanataiteen olevan mukana. Sen lisäksi, että sanataide on kielellisen ilmaisun harrastustoimintaa ja kirjallisuuden yleisötyötä se on myös soveltava taiteenala. Sanataidetta voi harrastaa niin taiteen perusopetuksessa kuin vapaan harrastuskentän puolella, ja ala toimii tiiviissä yhteistyössä niin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukioiden, kirjastojen kuin taidelaitosten kanssa. Sanataide lisää vuorovaikutusta, osallisuutta, empatiaa ja suvaitsevaisuutta. Se kehittää kriittistä ajattelua, luovuutta ja mielikuvittelua. Sanataideala on tärkeä toimija nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden kokemusten lisäämisessä.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Ohjelmaluonnoksen mukaan 12-17-vuotiaiden nuorten kiinnostusta kulttuuritarjontaan ja taiteisiin on tarkoitus lisätä erilaisilla kokeiluilla. Samaan aikaan tulee kuitenkin tukea jo olemassa olevia rakenteita sekä pitkänlinjan kokemusta omaavien toimijoiden perustyötä. Esimerkiksi sanataideopetuksen ja sen rahoituksen laajamittainen kasvattaminen sekä alan tutkimuksen edistäminen olisivat hyviä keinoja lisätä nuorten osallisuutta, mielen hyvinvointia sekä vähentää luku- ja kirjoitustaidon vaihteluista johtuvaa sosiaalista eriarvoistumista.

Sanataideharrastus mahdollistaa nuorille verkostoja ja ystävyysuhteita, kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Se tarjoaa välineitä itsetuntemuksen kehittämiseen sekä omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistamiseen ja tarjoaa tilan omien tunteiden, ajatusten sekä kokemusten ilmaisemiseen luovalla tavalla. Sanataideopetuksessa jokainen huomioidaan aktiivisena toimijana, tekstien ja sisältöjen tuottajana, ei pelkästään valmiiden tekstien vastaanottajana. Se voi tarjota välineitä vaikuttamiseen, auttaa nuoria saamaan oma äänensä kuuluviin. Näillä tavoilla se voi tukea nuoren henkistä jaksamista, mielen hyvinvointia sekä lisätä kriisinsietokykyä ja kokemusta merkityksellisestä elämästä.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Hyvinvoivan, turvallisen ja yhdenvertaisen yhteiskunnan yhtenä perustana on monipuolinen lukutaito. Heikko lukutaito voi edistää syrjäytymistä ja vaikeuttaa nuoren pääsyä opintoihin ja työelämään. Tilanteessa, jossa heikosti lukevien määrä lisääntynyt ja liian monella lukutaitoisellakin nuorella on lukuinto hukassa tai haasteita perussanaston tuntemisen kanssa, on tärkeää, että yhteiskunnassamme on kaikki keinot käytössä näihin haasteisiin puuttumiseksi. Lukutaitotyössä keskeisimpiä ammattilaisia ovat sanataidekasvattajat, jotka toimivat sanataidejärjestöissä ja -kouluissa.

Sanataiteen menetelmiä käyttäen voidaan luoda pohjaa kielitaidon, sanavaraston ja lukutaidon ja -innon kehittymiselle. Sanataidekasvatus lisää myönteistä asennetta lukemista sekä kirjoittamista kohtaan sekä lisää lukutaidon merkityksen ymmärtämistä. Se voi tukea kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä vaikuttaa positiivisesti oppimistuloksiin. Sanataiteen ammattilaisten johdolla tapahtuva sanataidemenetelmien tunnettavuuden ja käytön lisääminen johtaa siihen, että myös erityisryhmille suunnattu pedagogiikka kehittyy. On kuitenkin muistettava, että nuoriin kohdistuvaa lukutaitotyötä ei voida toteuttaa kestävästi pelkästään hankkeilla ja projekteilla, vaan tarvitaan vakiintuneita toimijoita ja tukea näiden toimijoiden pitkäjänteiseen työhön.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisotalon valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisotalon eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Suomen sanataideopetuksen seura ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) 2024–2027 luonnoksesta.

Nuorten huolet niin mielenterveyteen, syrjäytymiseen kuin ilmastonmuutokseen ja luontokatoon liittyvissä kysymyksissä tulee ottaa vakavasti. On myös olennaista, että valtio haluaa edistää nuorten osallisuutta, ja että huomiota kiinnitetään erityisesti heikommassa asemassa oleviin nuoriin.

Luonnoksen mukaan harrastukset ovat nuorten omasta mielestä heille yksi tärkeimmistä hyvinvointia tuottavista asioista ja ohjelmaluonnoksessa todetaan, että "Liikunta-, kulttuuri- ja nuorisotoiminta ovat keskeisiä kansalaisyhteiskunnan yhtenäisyyden ja sosiaalisen pääoman muodostumisen toimintakenttiä, joiden avulla on mahdollista ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja mielenterveyden ongelmien syntymistä". Taide- ja kulttuuriharrastusten avulla voidaan lisätä nuoren omia vaikuttamismahdollisuuksia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä edistää nuoren omaa toimijuutta. Taide- ja kulttuuriharrastusten avulla, eli konkreettisesti auttamalla nuoria käsittelemään kriisien aiheuttamia ajatuksia ja tunteita taiteen keinoin, voidaan vähentää muun muassa ilmastonmuutoksen ja luontokadon aiheuttamaa ahdistusta. Luonnoksessa tunnistetaan myös taiteen ja kulttuurin tarjoamat mahdollisuudet vähemmistönuorten huomioimisessa ja maahanmuuttajataustaisten nuorten integroimisessa osaksi yhteiskuntaa.

Taide- ja kulttuuriharrastusten merkitystä, saatavuutta sekä saavutettavuutta voisi siis painottaa ohjelmaluonnoksen toimenpiteissä vielä enemmän, konkreettisemmin.

Sanataidekasvatuksen ammattilaiset ovat tulevaisuudessakin mielellään tekemässä lukutaitotyötä ja demokratiakasvatusta, toteuttamassa monipuolisia harrastusmahdollisuuksia yksittäisistä työpajoista taiteen perusopetukseen, edistämässä taidekasvatuksen laatua sekä kehittämässä erilaisia yhteistyö- ja toimintamalleja. Tällä hetkellä yhteiskunta ei hyödynnä kaikkea sitä potentiaalia, mitä sanataidekasvatuksen alalta löytyy.

Pehkonen Ninni
Suomen sanataideopetuksen seura ry